

Členům pracovní skupiny pro chřástala polního

11. 12. 2017

Vážení kolegové,

Zdravíme vás za celou skupinu pro výzkum chřástala polního při ČSO.

Všichni známe, jak velmi náročné je noční mapování volajících samců chřástala polního, často i velmi rizikové když se velmi unavení, promočeni a hladoví, vracíme za světla po probdělé noci autem zpět. Ještě více jsou pak náročné odchvy a kroužkování samců, kteří zrovna, když se žene bouřka, nechtějí přiběhnout, nebo jen posměšně přeletují a vykukují z porostu tam, kde na ně nedosáhneme. Ale jsou to také krásné chvíle v tichu teplých jarních nocí strávené uprostřed zvuků a vůní přírody, která je ve tmě zcela jiná a tajuplná. Když pak chřástala máme v podběráku, je to vždy nový krásný zážitek a často i sportovní výkon.

Mnozí z vás chřástali sledují a kroužkují již mnoho let, někteří kolegové přispívají k výzkumu chřástalů polních ale mimořádnými výsledky. V posledních letech je to bezpochyby Roman Chaloupek, který dokázal v letech 2012 – 2016 okroužkovat 352 samců. Patří mu také úžasné zpětné hlášení samce odchyceného 25. 5. 2015 u Lukové (Ústí nad Orlicí), který byl nalezen 10. 3. 2016 v Kongu. Nález potvrdil migrační cestu našich ptáků touto oblastí, dosud byli známy z Konga 3 nálezy, dva z období ledna a jeden z března. (*The African wintering distribution and ecology of the Corncrake *Crex crex**, BRUNO A. WALTHER et al, 2012). Nejvíce samců v roce 2016 dokázal okroužkovat Jura Svíčka – 45. Blahopřejeme a děkujeme všem, kteří se výzkumu chřástalů věnují. Počet kroužkovaných ptáků v roce 2017 bude zřejmě znatelně nižší.

Pravidelný monitoring chřástalů v systematicky sledovaných oblastech ukázal v letošním roce naprosto mimořádný pokles početnosti volajících samců ve srovnání s předchozími roky. Ve všech pravidelně sledovaných oblastech byly zaznamenány absolutně nejnížší počty chřástalů za celé období monitoringu, který je např. v Krkonoších a v Novohradských horách prováděn už po 20 let, v dalších oblastech více než 10 let.

Hloubku propadu početnosti populace ilustruje následující tabulka se zaznamenanými počty volajících samců v posledních třech letech v pravidelně sledovaných oblastech v různých částech republiky, odkud máme zatím zprávy, a která ukazuje **pokles o 70% za poslední dva roky:**

	2015	2016	2017
Slavkovský les sever (P. Volf)	25	9	4
Slavkovský les jih (J. Vlček)	17	15	10
Krkonoše (J. Fišera, M. Lubas)	59	41	18
Českomoravská vysočina (F. Hruška, M. Čutka)	95	65	17
Novohradské hory jih (P. Vaněk, J. Pykal)	31	19	12
Šumava západ (J. Vlček)	54	30	20
Σ	281	179	81

Mimořádně nízká početnost však nebyla zaznamenána jen u nás, podobnou zkušenost hlásí i kolegové z příhraničních oblastí Rakouska (Freiwald), Saska (Erzgebirge ale také např. z Národního parku Unteres Odertal) i Horního Falcka (Cham), se kterými jsme v kontaktu. „Vysloveně slabý rok“ je hlášen i z celého Německa (článek v Der Falke 11/2017) a „výrazně podprůměrný výskyt“ uvádějí i kolegové z Holandska a Švýcarska (citováno ve zmíněném článku ve Falke). Nízká letošní početnost chřástalů byla zaznamenána dokonce i ve východní Evropě (Lotyšsko – Oskar Keišs).

Zdá se tedy, že se letos (a částečně už loni) setkáváme s výrazným celoevropským poklesem početnosti druhu, který zřejmě nemohl být způsoben jen nevhodnými klimatickými či vegetačními podmínkami v některých částech hnízdního areálu. Další příčinou se zdají být nepříznivé změny na zimovišti. Zimovištěm středoevropských a východoevropských populací chřástala je východní Afrika, odkud bylo skutečně v poslední době hlášeno mimořádné sucho. Situace v Keni a okolních státech východní Afriky je označována za nejhorší sucho v nedávné historii (v Keni v únoru 2017 kvůli suchu vyhlášen výjimečný stav, Jižní Súdán vyhlásil na části území hladomor, mnoho podobných zpráv je možno nalézt v médiích, např. <https://www.irinnews.org/feature/2017/03/17/drought-africa-2017>).

Velkým problémem na hnízdištích je samozřejmě celkový trend zemědělství a změny v krajině.

Bude proto velmi důležité pokračovat v pravidelném monitoringu v dalších letech a sledovat vývoj situace.

Po skončení česko – bavorského projektu satelitní telemetrie pokračuje spolupráce se saskými kolegy při vymezování ploch pro chřástala na německé straně Krušných Hor a v březnu 2017 byl prezentován výzkum a ochrana chřástalů polních v západních Čechách na konferenci Bavorské a Saské ornitologické společnosti v Siebenlehn v Německu.

Zpětné odchyty ptáků jsou nejen cenným údajem o biologii a podkladem pro druhovou ochranu chřástalů, ale také naší odměnou za probdělé noci. Příklad úspěšnosti zpětných odchytů samců na části Šumavy a Slavkovského lesa, ukazuje následující tabulka. Zajímavý je nejvyšší počet odchycených loňských ptáků v letošní nejslabší sezoně.

Šumava	celkem	retrap tohotočnní	retrap předchozí rok
2013	36	1	1
2014	44	2	1
2015	32	2	0
2016	29	1	1
2017	17	0	3
Slavkovský les			
2013	17	0	0
2014	19	0	0
2015	12	1	0
2016	15	0	1
2017	10	2	2

Celkem jsme obdrželi za rok **2017** následující výsledky o mapování početnosti volajících samců a budeme rádi, pokud vám budeme moci poslat statistiku doplněnou o další údaje.

Slavkovský les (Vlček J., Volf P.)	14
Šumava západ (Vlček J.)	20
Šumava jih (Pykal J., Bodnár T.)	24
Novohradské Hory (Vaněk P.)	12
Českomoravská vysočina (Hruška F., Čutka M.)	17
Krkonoše (Fišera J., Lubas M.)	18
Český les (Prokopová M.)	12

Rádi bychom vám popřáli krásné Vánoce a požádali o zaslání jakýchkoliv dat o početnosti volajících samců v roce 2017, pokud jste se mapování věnovali. Rádi připravíme shrnutí výsledků z širší oblasti České republiky. Jsme schopni pomoci i při projednávání územní ochrany při vymezení půdních bloků pro dotační titul chřástala polního a uvítáme jakékoliv nové poznatky a doporučení, které by mohly pomoci při výzkumu a ochraně chřástalů polních v ČR. Dovolujeme si poslat i krátký článek o biometrii mláďete chřástala polního na Šumavě, který vyjde v novém čísle Sylvie.

Jiří Pykal a Jiří Vlček